

Vědomostní test

- Kristin Thompson, David Bordwell: Dějiny filmu.
- Vývoj evropského a amerického filmu do roku 1945, tj. do str. 330

////////////////////////////////////

- Zkouškové termíny – vždy učebna D21, od 10.00 h
- řádný termín 14. 1., 21. 1.
- opravný termín 4. 2., 18. 2.

NÁSTUP ZVUKU

„Zatím jste ještě nic neslyšeli“



NÁSTUP ZVUKU

- Od počátku filmu snaha spojení obrazu a zvuku
- **Živá hudba**
(klavírní, varhanní doprovod, orchestr)
- Mechanicky reprodukováný zvuk
(**fonograf** – Thomas Alva Edison)



Éra němého filmu se od té zvukové liší mj. právě tím, že rychlost projekce byla variabilní a že se s touto možností z důvodů provozních nebo z důvodů dramaturgických bohatě pracovalo.

- **Podtáčení** kameramané prováděli, pokud se měly scény či filmy při promítání jevit rychleji, například scény pronásledování, dobrodružné či sportovní filmy, grotesky apod.
- **Vyšších rychlostí** užívalo pro efekt zpomalení, jako při zobrazení padajících předmětů, při tanci, ve snových sekvencích
- Na exponovaném filmovém pásu se po dokončení výroby filmu nacházel vůči skutečnosti *a priori* deformovaný, rychlostními výkyvy stylizovaný záznam pohybu, který fixoval rychlostní odlišnosti jednotlivých scén
- Z rychlosti natáčení legitimní výrazový prostředek.

Projekce němých filmů

- rychlost projekce se v němé éře nikdy nekryla s rychlostí snímání
- film se tak vlastně nikdy nedostal k divákům v té podobě, v jaké byl natočen
Co se dělo s filmem v biografu?
- Praxe ustálila na **rychlejších** předvádění, pomalejší bylo spíše výjimečné
- K nadměrnému, někdy až absurdnímu zvyšování rychlosti docházelo, když narůstala metráž programu, zatímco délka představení zůstávala beze změn. (Klimeš, s. 87)

NÁSTUP ZVUKU

- USA
- Jazzový zpěvák (The Jazz Singer, režie: Alan Crosland) 1927; Warner Bros.
- Převaha scén měla jen hudební doprovod
- Ve 4 scénách krátce promluvil Al Jolson „Zatím jste ještě nic neslyšeli “
- Úspěch tohoto filmu
- <http://www.youtube.com/watch?v=9wxSMA9GTAo>

NÁSTUP ZVUKU

- Německo

Modrý anděl (1930, režie Josef von Sternberk) –
nejznámější zvukový film
realisticky motivovaný zvuk mimo obraz
zvukový motiv – zvonění zvonku
mezinárodní úspěch (důmyslné užití zvuku a
smyslné podání Loly – Marlene Dietrich)
Sternberk, stejně jako Pabst, Lang ad.
pracovali od r 1933, od nástupu nacismu k
moci mimo Německo

<http://www.youtube.com/watch?v=ow225a7CUk&feature=related>

NÁSTUP ZVUKU

- Německo
- První zvukový film Fritze Langa – **Vrah mezi námi** (M, 1931)
- Lang se vyhnul nediegetické hudbě
- Zaměření na **dialogy a zvukové efekty**
- Experiment se zvukovými přesahy = přetahování zvuku z jedné scény do druhé
- Zvukový motiv – charakteristická melodie, kterou si vrah píská (což jej označuje jeho přítomnost mimo obraz i vede k jeho dopadení)
- <http://www.youtube.com/watch?v=dfeALNvTq7s&feature=related>
- <http://www.youtube.com/watch?v=O4I0AMnQICk&feature=related>

NÁSTUP ZVUKU

SSSR

- Souběžný výzkum filmového záznamu zvuku (Tager a Šorin); technické obtíže
- První pokusy Prostý případ (Vsevolod Pudovkin), Symfonie Donbasu (Dziga Vertov)
- První zvukový film - Pětiletka (Avram Room, 1930) = stříhový dokument, k němuž byl zvuk doplněn postsynchronizací
- 1936 přechod SSSR na zvukový systém
- Na Západě obavy ze zvukového filmu, ze statického na dialozích postaveného filmu X 1928 manifest Budoucnost zvukového filmu:
 - Varování před divadelním rázem
 - Kontrapunktivní použití zvuku
 - Zvuk nemá duplikovat obraz, ale má jej doplňovat

NÁSTUP ZVUKU

- SSSR

Sama uprostřed bílé smrti (Kozincev a Trauberg, 1931)

překvapivé a protichůdné zvuky

Dezertér (Vsevolod Pudovkin, 1933)

zvukový kontrapunkt

Konec formální a experimentům rok 1934
ustanovení oficiální doktríny
socialistického realismu

NÁSTUP ZVUKU

Důsledky:

- **Technické**

- unifikování podoby filmového představení
- fixování zvukové stopy představení
- normovaná rychlost projekce 24 okének / sec.
- Zanikla jeho předváděcí variabilita = „divadelní“ jedinečnost každého představení

NÁSTUP ZVUKU

Sociální

- problém jazykové bariéry
 - dimenze politická: evropské národní komunity zpočátku nereagovaly na dosud nezažitý příval cizích jazyků tolerantně.
 - přítomnost mluvené řeči totiž akcentovala **národnostní status filmového díla**
 - Iniciovala různé historické animozity
 - sociální rámec vytvářela světová hospodářská krize.

NÁSTUP ZVUKU

- Čechy: **politicky motivované demonstrace** proti promítání německých filmů v kinech interpretovanému částí tisku jako snahy o germanizaci českého národa
- v roce 1930 bylo **35 % všech uváděných zvukových filmů v němčině**
- kulminoval odpor proti německy mluveným filmům, který sílil s rostoucím počtem zvukových kin (což přizívovaly některé pravicové listy).
- K nepokojům spjatým s vytloukáním oken i výkladních skříní došlo v Praze koncem září 1930, ale rezonovaly i v dalších městech – v Českých Budějovicích, v Moravské Ostravě, v Olomouci, v Bratislavě.

NÁSTUP ZVUKU

- V Praze na ně reagoval primátor **dočasným zákazem uvádění německy mluvených filmů.**
- Celá aféra dokládá nejen zdejší nacionálně vzrušenou náladu po nástupu zvuku, ale pravděpodobně i využití kinematografie jako možné karty ve vyšších politických hrách.
- /Údajná snaha oslabit a zkomplikovat pozici ministra zahraničních věcí Edvarda Beneše na právě probíhající konferenci o otázkách menšin ve Společnosti národů v Ženevě. /

NÁSTUP ZVUKU

- Prvních osm českých zvukových hraných filmů vzniklo spolu s patnácti ještě němými v roce 1930
- Zkraje třicátých let dosahovala výroba hraných filmů 23 či 24 titulů ročně, od roku 1933 pak stoupla o deset titulů a více (v roce 1937 dokonce až na 49 titulů).
- Roční průměr z období 1930 – 1938 činí 34 hraných filmů, v oblasti dokumentárních filmů pak 224. Ročně tak operovalo na poli filmové produkce v průměru **65 výrobních subjektů**.

NÁSTUP ZVUKU

- Stát měl přirozeně zájem domácí výrobu podporovat a vylepšit její pozici na trhu v konkurenci s dováženými filmy, jak to již ve dvacátých letech – zejména na obranu proti invazi amerických filmů – učinila řada evropských států.
- V Československu se tak zatím dělo jen povinností kin odehrát ročně osm programů sestavených výlučně z filmů české provenience
- 1932 – Když se ministerstvu obchodu nepodařilo koncem předchozí dekády prosadit zákon na podporu filmové výroby, který měl po vzoru obdobného britského zákona z roku 1927 zavést také kontingentaci dovozu (*pro překladatele: quota system*)

NÁSTUP ZVUKU

- ministerstvo obchodu podmínilo povolení dovozu domácích produkcí:
 - kdo chtěl dovážet zahraniční filmy, musel také vyrábět české, a to v poměru nejprve 7 zahraničních filmů ku 1 českému
 - od července 1932 pak 6 : 1 a nakonec od podzimu 1932 5 : 1
 - dovozci platili za každý dovezený film poplatky, které vytvářely fond určený k podpoře filmové výroby

NÁSTUP ZVUKU

- **Kontingentní systém** vedl skutečně ke zvýšení domácí produkce a zajistil tak kupříkladu vytíženost nových ateliérů v Praze na Barrandově, ale měl některé závažné negativní dopady.
- Dovozci, kteří neměli na výrobě žádný zájem, se snažili do filmů investovat co nejméně, což se samozřejmě projevilo na kvalitě.
- Na řadu titulů z tohoto období se tak vztahovalo z Evropy již známé hanlivé označení „kontingentní film“. Drastická redukce dovozu o více než 46 % (!) navíc vyvolala pobouřené reakce mezi provozovateli kin, kteří si stěžovali na nedostatek nových titulů.
- Nejzávažnější důsledky však byly povahy zahraničně politické.

NÁSTUP ZVUKU

- Zatímco pražská filiálka německé Ufy tyto podmínky po počátečním odporu akceptovala a začala v roce 1933 s výrobou českých filmů
- pražské filiálky velkých amerických společností sdružených v Motion Pictures Association of America přikročily k bojkotu československého trhu. Jejich argument byl, že zde československý stát nepřipustným způsobem zasahuje do sféry soukromého podnikání a že ministerská dovozní komise je v rukou domácích výrobců (míněn byl zejména Miloš Havel, majoritní akcionář společnosti AB, která právě budovala barrandovské ateliéry).
- Dopad bojkotu na strukturu distribuční nabídku čísla: zastoupení amerického filmu v československých kinech se propadlo z 45 % v roce 1931 na 10 % v roce 1933. Dominantní pozici na trhu převzalo Německo, které v době Hitlerova triumfálního nástupu pokrývalo 41 % čs. distribuční nabídky filmů premiérováných v ČSR v roce 1933.

└

NÁSTUP ZVUKU

- v listopadu 1934 se po složitých jednáních podařilo tuto kontingentní etapu ukončit a nahradit ji tzv. **registračním systémem**
- ten povolovací řízení pro dovoz stejně jako poplatky za každý dovezený hraný film, z nichž se pak dovovala domácí filmová produkce, ale nestanovoval již žádné dovozní kvóty ani od dovozců nevyžadoval produkční aktivitu
- Důležitou součástí této změny bylo ustavení **Filmového poradního sboru při ministerstvu obchodu** jako střešního orgánu pro celý obor vybaveného rozsáhlými pravomocemi (uděloval například dovozní povolení a rozhodoval o dotacích výrobcům).
- Toto institucionální zastřešení oboru odstartovalo proces, v němž budou postupně sílit centralizační tendence, kulminující poprvé za protektorátu ustavením filmové komory a poté poválečným zestátněním celého odvětví.

NÁSTUP ZVUKU

Ekonomické

- Americký průmysl byl první úspěšný v přechodu ke zvuku (snaha SSSR a Německa). Tento proces dokončen cca v polovině roku 1932
- Americký zvukový systém společnosti **Western Electric**
- Německý konkurenční zvukový systém **Tobis Klangfilm** (1 zvukový němč. film Země bez žen, 1928)
- Konkurenti se shodly na kartelu (Čechy spadaly pod sféru Tobis Klangfilmu)
- paralelní **natáčení cizojazyčných verzí filmů** přizpůsobených specifikám cílového národního publika

NÁSTUP ZVUKU

- Příklad zvuku výrazně zvýšil **nákladnost filmové výroby**.
- Ve třicátých letech se průměrná náklady na celovečerní hraný film pohybovaly kolem 800 000 Kč, což je asi čtyřikrát více, než ve dvacátých letech vyžadoval film němý. (Za války pak průměrné náklady vystoupaly až k 6 000 000.)
- Výrobce mohl získat od Filmového poradního sboru **dotaci**, jejíž základní výše činila 70 000 Kč, ale v případě mimořádně úspěšného a závažného díla mohla být dodatečně navýšena až na trojnásobek, tedy asi na čtvrtinu průměrný nákladů. Pokud výrobce pořizoval ještě cizojazyčnou verzi filmu, mohl obdržet dalších 40 000 Kč.
- Další formou podpory ze strany státu se stala snazší dostupnost úvěrů – od roku 1937 poskytovala vláda státní záruku za úvěry na výrobu československých filmů až do souhrnné výše 10 000 000 Kč.
- Postoj státu ke kinematografii začínal měnit a že vedle ekonomických faktorů začíná stát více respektovat i kulturní dimenzi mladého média. To v polovině třicátých let dokládá také zřízení státních cen pro filmové pracovníky.

NÁSTUP ZVUKU

- První představení zvukového filmu v ČSR se uskutečnilo 13. srpna 1929 v pražském kině Lucerna.
- Na programu byl americký film z produkce Universalu a v režii Harry Pollarda *Lod' komediantů* (Show Boat, 1929). Obrovský úspěch filmu odstartoval stále akcelerující proces adaptace kin na zvukový film, ale přesto šlo o proces víceletý.
- V roce 1933, kdy na seznamu nově dovezených filmů naposledy figurují ještě filmy němé, bylo vybaveno zvukovou aparaturou teprve něco přes 50 % kin a ještě v roce 1937 vykazovaly statistiky 130 němých kin
- Po celá třicátá léta se tedy v těchto kinech obehřávaly starší zásoby němých filmů; naopak vybraná díla němé éry byla zase dodatečně tzv. „synchronizována“, tj. ozvučena za účelem nové exploatace v technologicky modernizované verzi.

NÁSTUP ZVUKU

- Období zvukového filmu do roku 1945 se i v Československu profilovalo samozřejmě jako éra žánrové kinematografie a v rovině narativní a stylové jako éra klasického filmu.
- Na rozdíl od poválečné praxe zestátněné kinematografie je to období **spontánní**, centrálně neregulované **dramaturgie**.
- výrobci se při volbě námětů řídili zejména předpokládanými diváckými preferencemi, které se mohly týkat jak žánru, tak případné literární předlohy nebo třeba herecké hvězdy, s níž látka do filmové produkce přišla z divadelního prostředí.

NÁSTUP ZVUKU

- S pozvolným růstem společenské prestiže domácího filmu pomalu sílil i zájem výrobců o uměleckou úroveň produkováných filmů, což se ve významnějších produkčních společnostech projevilo koncem třicátých let například **zaváděním funkce dramaturga i celkově zvýšenou péčí o literární přípravu filmu.**
- Jako stále palčivější problém pocítovaly filmové kruhy **absenci filmové školy.** S výjimkou jedenkrát realizovaného jednoročního kurzu při bratislavské Škole umeleckých remesiel ve školním roce 1938 – 1939 však mělo české, resp. slovenské filmové „školství“ až do roku 1945 jen podobu příležitostných, nepravidelně organizovaných seminářů a přednáškových cyklů.

NÁSTUP ZVUKU

- Na počátku zvukové éry stojí pozoruhodný český film, který zároveň uzavírá éru němou: melodrama podle předlohy Egona Erwina Kische *Tonka Šibenice* (1930, Josef Rovenský), v němž v roli pražské prostitutky zazářila slovinská herečka Ita Rina.
- Protože byl natáčen jako němý a teprve dodatečně, ještě před svou premiérou v únoru 1930 ozvučen, pokládá se tradičně za skutečně první český zvukový film dílo úrovně o poznání nižší, film německého režiséra Friedricha Fehéra *Když struny lkají*. Před diváky se v pražském kině Alfa tento film poprvé objevil 19. září 1930, tři dny před vypuknutím již zmíněných protiněmeckých demonstrací.
- *C. a k. polní maršálek*, filmu Karla Lamače rovněž z roku 1930. Film podle stejnojmenné divadelní hry E. A. Longena natočený i v německé a francouzské verzi odstartoval středoevropskou kariéru fenomenálního komika Vlasty Buriana. To byly patrně nejdůležitější události na poli české filmové tvorby v onom přelomovém roce.

NÁSTUP ZVUKU

Stylové i tematické

- vliv na záběrování
- rozvíjení vazeb mezi obrazovou a zvukovou složkou)
- Vznik nového žánru - muzikálu